

OSNOVNA LITERATURA:

¹ B a z a l a V., III sveslavenski liječnički kongres u Splitu od 5. do 8. listopada 1930., Lij. vjes., 1930, 52, 379-385 (Glas, Pril. br. 10). - ² R a d o n i ć i ć K., Utisci sa III sveslavenskog kongresa u Splitu, Lij. vjes., 1930, 52, 513-515 (Glas, Pril. br.12). - ³ III sveslavenski lekarski kongres u Splitu od 5. do 8. oktobra 1930 god. pod najvišom zaštitom Nj. Veličanstva Kralja Jugoslavije Aleksandra I, Srpski arhiv, 1930, 12, 1052-1056. - ⁴ III sveslavenski liječnički kongres u Splitu, "Svi je t", 1930, 5, 18, 442. - ⁵ K r a l j e v i ć Lj., Šezdeset godina od održavanja III sveslavenskog liječničkog kongresa u Splitu 5.-8. listopada 1930., "Thalassoterapija 90", Međunarodni simpozij iz povijesti medicine, Crikvenica, 24.-26.V, 1990, Zbornik radova, 1990, 82. - ⁶ III sveslavenski lekarski kongres u Splitu, "Novo doba", Split, 2, X, 1930. - ⁷ III sveslavenski lekarski kongres u Splitu (Sutra popodne u 5 sati je svečani doček gostiju), "Novo doba", Split, 3. 10. 1930. - ⁸ B l a š k o v i ć A., III sveslavenski lekarski kongres u Splitu "Novo doba", Split, 4.X 1930. - ⁹ III sveslavenski lekarski kongres u Splitu, Svečano otvaranje Kongresa - Oduševljene manifestacije za slavensku solidarnost - Govori izrečeni na svečanoj sjednici, "Novo doba", Split, XIII, 232,1-2, 6.X 1930. - ¹⁰ K r a l j e v i ć Lj., 57 godina od održavanja III sveslavenskog lekarskog kongresa u Splitu 5-8. listopada 1930. godine, "Liječničke novine", listopada 1987, 14. - ¹¹ Treći sveslavenski lekarski kongres u Splitu od 5-8 oktobra 1930., Naučni rad kongresa, I knjiga: Reumatizam. Klimatologija mora. O socijalnom položaju lekara. Uređuje: Redakcioni odbor, gl. urednik: dr Svetislav Stefanović, Sveslovenski lekarski savez, Beograd, 1931., Štamparija Ž. Madžarević (Prede "Tucović"), Cara Nikole II, 350 stranica. - ¹² Ibidem, knjiga II: Hirurgija; Ginekologija; Oftalmologija. Beograd, 1932, 450 stranica. - ¹³ IV jugoslovenski kongres za operativnu medicinu u Splitu 6,7 i 8-og X 1930. god. održan u okviru III sveslovenskog lekarskog kongresa, "Srpski arhiv", 1930, 12, 1056-1062. - ¹⁴ S t a n o j e v i ć M. B., III sveslovenski lekarski kongres u Splitu od 5-8 oktobra 1930. god., "Srpski arhiv", 1931, 1, 81-82. - ¹⁵ III sveslavenski lekarski kongres u Splitu 1930. godine i IV jugoslavenski kongres za operativnu medicinu u Splitu 5-8 X 1930., kao II radno odjeljenje III sveslavenskog lekarskog kongresa, "Tipografija" D.D., Zagreb, 1930, 1-12.

Ljubomir KRALJEVIĆ

Scientific Society for Health Culture of Croatia - Zagreb, Zagreb and
League against of Cancer, Split

THE THIRD PAN-SLAVIC MEDICAL CONGRESS IN SPLIT IN 1930

Key words: History of Medicine; The Third Pan-Slavic Medical Congress

National Comitee, Yugoslav Medical Association, Serbian Medical Association, and especially Croatian Medical Association had in 1930 organized Third Pan-Slavic Medical Congress from 5. to 8. of October in Split, and foreign doctors of medicine, guests, travelled all over Yugoslavia from 1. to 16. of October 1930.

In this highly attended international congress there were 980 participants - 800 doctors, of which 500 were from abroad (350 Czechs and Slovaks, 170 Poles, Russians and Frenchmen).

Gathering point for the foreign doctors was Zagreb. They travelled with special railway trains, most beautiful steamboats and busses, with warmest possible reception from Zagreb to Sušak, Crikvenica, Rab, Šibrnik, Split, Hvar, Korčula, Dubrovnik, Boka Kotorska, Bar, Ulcinj, Trebinje, Mostar, Sarajevo and Beograd.

Hereby presented is the map and itinerary of travelling and residing of foreign doctors participants of the congress. It shows the size of that Pan-Slavic gathering of doctors of medicine.

(Rad je primljen u Uredništvu 20. XII 1990. god.)

Communication

UDC 931:61 / 617.5:616-006 / 061.3 / 327 (-81) / 497.1

Ljubomir KRALJEVIĆ, Ante ROŠIN, Ante PETRIČEVIĆ, Dušan P ARPURA,
Voislav MAKSIMOVIĆ, Damir KRALJEVIĆ, Zoran PERKOVIĆ

Kliničko-bolnički centar "Firule", Split,
Liga za borbu protiv raka, Split i
Znanstveno društvo za povijest zdravstvene kulture Hrvatske - Zagreb, Zagreb

OPERATIVNA MEDICINA I TUMORI U RADOVIMA
NA III SVESLAVENSKOM LIJEČNIČKOM KONGRESU
U SPLITU 1930. GODINE*

Ljubomir KRALJEVIĆ, Ante ROŠIN, Ante PETRIČEVIĆ, Dušan P ARPURA

OPERATIVNA MEDICINA

U sklopu III sveslavenskog liječničkog kongresa u Splitu održanog od 5. do 8. listopada 1930. godine, u okviru II radnog odjeljenja *Operativne medicine*, održan je *IV jugoslavenski kongres operativne medicine*, sa glavnom temom *Ehinokok*.

Počasni predsjednik je bio preminuli prof. dr Miroslav Čačković (Zagreb) a predsjednik prof. dr Julije Budisavljević (Zagreb).

Svečano otvaranje IV jugoslavenskog kongresa za operativnu medicinu bilo je 6. listopada 1930. godine u foyer-u Kazališta u Splitu.

Kongres je otvorio prof. dr Julije Budisavljević, žaleći da među učesnicima nema "našeg uvaženog i opće poštovanog prof. dr Miroslava Čačkovića", počasnog predsjednika ovoga kongresa, a koji je mnogo doprinio zajedništvu kirurga u Jugoslaviji. Apelira da se konačno organizira Jugoslavensko kirurško društvo, pozdravlja sve učesnike, a naročito liječnike koji su došli iz Čehoslovačke, Poljske, Rusije, i Fran-

*Saopšteno na Naučnom skupu "Značaj i uloga III sveslavenskog liječničkog kongresa održanog u Splitu 5 - 8. X 1930. godine" u Splitu 5. X 1990 godine

Francuske. Predstavlja članove Prezidija i sekretare i predlaže brzojave Nj. Veličanstvu Kralju Jugoslavije Aleksandru I, predsjedniku Vlade generalu Petru Živkoviću, ministru Socijalne politike i Narodnog zdravlja Nikoli Preki i ministru Prosvjete Boži Maksimoviću.

U Prezidij su ušli doktori: Dévé, Savinski, Kostlivý, Ostrčil, Kovalski, Müller, Szymanski, Kisler, Koch, Lapinski, Wojciechowski, Mašek, Durst, Kostić, Račić, Peričić, Botteri, Zalokar, a sekretari su bili doktori: Peičić, Bazala, Heinz, Pliverić, Miodragović, Zelić, Vidaković, Rabar.

Kongres su pozdravili prof. dr Kostlivý iz Bratislave i doc. dr Wojciechowski iz Warszawe.

Tabela br.1 pokazuje da je 19 tema bilo iz glavne teme "Ehinokok", a ostale teme su bile iz opće kirurgije, ginekologije, oftalmologije, traumatologije-ortopedije i onkologije. Ukupno je prikazano 55 tema od kojih su 45 tema prikazali liječnici iz Jugoslavije, 7 liječnici iz Češke i Slovačke, 2 Poljaci a 1 Francuz.

Tabela br.1.

KIRURŠKE TEME

1. Ehinokok	19
2. Opća kirurgija, urologija, anesteziologija, transfuzija krvi	11
3. Ginekologija i opstetricija	15
4. Oftalmologija	5
5. Traumatologija i ortopedija	3
6. Onkologija	2
Ukupno	55
Od 55 tema obradili:	
Jugosloveni	45
Čehoslovaci	7
Poljaci	2
Francuz	1

Uvid u rad IV jugoslavenskog kongresa za operativnu medicinu najbolje je moguć iz sačuvanog i pronađenog Programa² i Zbornika radova: III sveslovenski lekarski kongres u Splitu od 5-8 oktobra 1930, Naučni rad kongresa, II, Hirurgija, ginekologija i oftalmologija, uređuje: Redakcioni odbor, gl. ur. Svetislav Stefanović, Izdanje Sveslovenskog lekarskog Saveza, Beograd, 1932. godine, stranica 450.

IV. JUGOSLAVENSKI
KONGRES ZA OPERATIVNU MEDICINU U SPLITU
6—8 OKTOBRA 1930

ORGANIZACIONI KOMITET:

POČASNI PREDSJEDNIK:

PROF. DR. M. ČAČKOVIĆ †

PREDSJEDNIK:

PROF. DR. J. BUDISAVLJEVIĆ

PODPREDSJEDNICI:

PROF. DR. A. ŠERCER   PRIM. DR. A. GOTTLIEB

TAJNIK:

DOC. DR. B. PEIČIĆ

BLAGAJNIK:

DR. F. HEINZ

ODBORNICI:

PROF. DR. A. BOTTERI   PROF. DR. B. ŠPIŠIĆ

DOC. DR. V. PLIVERIĆ   DR. V. BAZALA

DR. J. KÖRBLER — ZAGREB

PRIM. DR. J. RAČIĆ   PRIM. DR. B. PERIČIĆ

PRIM. DR. P. RISMONDO — SPLIT

Mjesto sastanka objavit će se naknadno.

Prva stranica "Programa" IV jugoslavenskog kongresa za operativnu medicinu, održanom u Splitu 6-8. X 1930. god.

Po glavnoj kirurškoj temi "Ehinokok" uvodno izlaganje o ehinokoku održao je prof. dr J. Budisavljević, predsjednik Kongresa, prof. dr J.H. Botteri prikazao je serologiju u ehinokoku, prim. dr B. Peričić je govorio o perforaciji ehinokokove ciste, dr Lj. Popović i dr Lj. Dorić su prikazali ehinokok mekih organa s rendgenološke tačke gledišta, dr Dévé je referisao o tretmanu ehinokoka u abdomenu, a dr R. Peičić "Raširenje ehinokoka u Jugoslaviji". Slijedili su referati o ehinokoku drugih kirurga iz naše zemlje (Beograd, Zagreb, Mostar, Sarajevo, Subotica, Skoplje, Split, Ogulin, Šibenik) i "Diskusija o temi ehinokokusa jetre" od dr Butkijevic-a iz Warszawe na 170 stranica. Ostale teme iz Operativne medicine prikazuju ostali specijalisti na 280 stranica.

Na kraju kratkog prikaza o IV jugoslavenskom kongresu za operativnu medicinu želili smo ukazati na organizacijska i stručna dostignuća medicine, odn. kirurgije tridesetih godina ovog stoljeća u slavenskim zemljama i u Jugoslaviji. Pronađeni zbornici radova, programi i sva ostala literatura na preko hiljadu tiskanih stranica daju uvid u veličinu i dostignuća tog kongresa 1930. godine.

Iz tih razloga dužni smo svim spomenutim velikanima sudionicima velikih medicinskih skupova u Splitu 1930. godine, a naročito aktivnim organizatorima i realizatorima iz Splita prim. dr Jakši Račiću, prim. dr Boži Peričiću, i prim. dr Petru Rismondo, odati puno poštovanje i priznanje.

IZVORI:

- ¹ III sveslovenski lekarski kongres u Splitu 5-8.X 1930. godine. Naučni rad kongresa, knjiga I: Reumatizam. Klimatologija mora. O socijalnom položaju lekara. Sveslovenski lekarski savez, Beograd, 1931.
- ² Isto, knjiga II: Hirurgija. Ginekologija. Oftalmologija. Sveslovenski lekarski savez, Beograd, 1932.

Ljubomir KRALJEVIĆ, Ante ROŠIN, Ante PETRIČEVIĆ, Dušan PARPURA

Clinical Centre "Firule", Split,
League against of Cancer, Split and
Scientific Society for Health Culture of Croatia - Zagreb, Zagreb

OPERATIVE MEDICINE AT THE FOURTH YUGOSLAV CONGRESS OF OPERATIVE MEDICINE IN SPLIT 1930

Key words: History of Medicine; The Surgery; The Third Pan-Slavic Medical Congress

During the Third Pan-Slavic Medical Congress held in Split from 5. to 8. of October 1930 was also held Fourth Yugoslav Congress of Operative Medicine from 6. to 8. of October 1930 in the foyer of the Split Theatre.

Main subject of the congress was "Echinococcus".

Honorary president of that congress was late prof. Miroslav Čačković M.D. from Zagreb.

Organisational committee of the Fourth Yugoslav Congress of Operative Medicine consisted of 14 surgeons doctors of medicine with prof. Julije Budisavljević M.D. from Zagreb as the chairmen who opened

the congress and presented the presidium and secretariat which consisted of doctors both from Yugoslavia and foreign countries.

Congress was greeted by prof. Kostlivi M.D. from Bratislava and doc. Wojciechowsky M.D. from Warsaw.

In total, 55 papers were presented of which 19 were about Echinococcus,

Other themes were from the fields of general surgery, gynecology, ophthalmology, traumatology - orthopedics and oncology.

7 Czechs and Slovaks, 2 Poles, 1 Frenchmen and 45 Yugoslavs participated with papers.

Congress Program and two Collections of papers, printed in Beograd from 1930 to 1932, which consisted of over 450 pages, were discovered later and give a very good insight into achievements of operative medicine of those times.

Voislav MAKSIMOVIĆ, Damir KRALJEVIĆ

Vojna bolnica, Split

KIRURŠKI ASPEKTI HOLELITIJAZE

Uvodni referat posvećen ovoj problematici prikazao je predstavnik Kirurške klinike u Zagrebu doc. dr Vladimir Pliverić sa naslovom "O kirurškoj terapiji holelitijaze (holecistide) s osobitim obzirom na trajne rezultate"¹.

Nakon prve uspješne holecistektomije koju je 1882. god. uradio Langenbuch, gotovo do današnjih dana stalno je prisutna, sa manjim ili većim intenzitetom, diskusija između pristalica konzervativnog i operativnog pristupa holelitijazi.

Srž ovoga problema dr Pliverić obrazlaže slijedećim konstatacijama:

"Nastojanje kirurga za proširenjem indikacije za operativnu terapiju holelitijaze nailazi sa strane pristaša konzervativne terapije ovog oboljenja uglavnom na dva prigovora i to: 1) da je operativno liječenje još uvijek skopčano sa odviše visokim mortalitetom; i 2) da ni operativno liječenje, u jednom velikom procentu ne oslobađa bolesnika sasvim tegoba, te da se prema tome ni od kirurške terapije ne može očekivati neko znatno poboljšanje trajnih uspjeha u relaciji prema internom liječenju"¹.

U to vrijeme kirurzi su bili prinudeni, za razliku od konzervativaca, da veoma preciznom metodologijom naučnog pristupa argumentiraju svoje stavove. Da li su podaci o visokom letalitetu kod holecistektomija u to vrijeme bili realan argument protiv kirurškog pristupa? Prema podacima dr Pliverića u periodu 1921-1930 god., na Kirurškoj klinici u Zagrebu operirano je ukupno 334 bolesnika radi bilijarne patologije, sa ukupnim letalitetom od 6.3%.¹

Detaljnije analizirajući letalitet dr Pliverić navodi:

"Dalje vidimo da se taj mortalitet znatno mijenja prema vrsti operacije, odnosno patološkom nalazu, koji je tu operaciju iziskivao. Kod jednostavne ektomije 1% (kod ektomije poradi holelitijaze 1.5%), kod istodobnih zahvata na hepatico-choledohu 7%, a kod teških zahvata kao što su: cirkumskriptne i difuzne gnojne peritonide, absces jetara, unutarne i vanjske fistule, nekroza pankreasa, penje se i na 80%."¹

Ovi rezultati ukazuju na visok stupanj znanja i kirurške umještosti na zagrebačkoj Kirurškoj klinici i govore da je holecistektomija predstavljala rutinsku operaciju sa letalitetom koji je prihvatljiv i u današnjim vremenima.

Ev. prigovor od strane pristalica konzervativnog liječenja holecistitijaze koji potencira dr Pliverić odnosi se na određeni postotak neuspjeha kirurškog liječenja. Međutim odmah se može uočiti da se najveći broj neuspjeha operativnog liječenja odnosi na bolesnike kod kojih nisu nađeni konkrementi u žučnom mjehuru. Sasvim je jasno da se u tim slučajevima radilo o dijagnostičkoj grešci i konsektivno loše postavljenoj indikaciji za operaciju.

U tom kontekstu sasvim su prihvatljivi rezultati dr Pliverića i postotak od 12.6% nepovoljnih ishoda, tim više ako imamo na umu da nove statistike navode učestalost postholecistektomičnog sindroma do 8%, što su i danas u krajnjem slučaju nepovoljni rezultati.

Kritičnost u procjeni rezultata, racionalnost u kirurškoj taktici i dobra metodologija naučnog pristupa problematici holecistitijaze predstavljaju veliku vrijednost prikaza doc. dr V. Pliverića.

LITERATURA:

¹Pliverić V., *O hirurškoj terapiji holecistitijaze (holecistide), s osobitim osvrtom na trajne rezultate*. III sveslovenski lekarski kongres, Split, 1930. Naučni rad kongresa, knjiga II. Sveslovenski lekarski savez, Beograd, 1932.

Voislav MAKSIMOVIĆ, Damir KRALJEVIĆ

Military Hospital, Split

SURGICAL TREATMENT OF GALLBLADER STONES

Key words: History of Medicine; The Gallbladder stones; The Third Pan-Slavic Medical Congress

In the article authors comment leading paper of surgical treatment of gallbladder stones on Third Pan-Slavic Medical congress held in 1930 in Split.

It's interesting that overall results of surgical treatment differs insignificantly from the results of the same treatment these days, although has passed more than half of century.

Zoran PERKOVIĆ

Kliničko-bolnički centar "Firule", Split

TUMORI MEDIJASTINUMA. TERAPIJA INOPERABILNIH MALIGNIH TUMORA.

Prikazujemo osvrt na dva referata koji su obrađivali onkološku tematiku na III sveslavenskom liječničkom kongresu u Splitu 1930. god.

Prvi referat prikazao je pod naslovom "Klinička patologija medijastinalnih tumora"¹ prof. dr K. Radoničić, redovni profesor Interne medicine na Medicinskom fakultetu u Zagrebu. Isticao se znanstvenim radom, a napose se zanimao bolestima medijastinuma i jetre.

U svom opširnom referatu prikazao je kliničku simptomatologiju medijastinalnih tumora (malignih i benignih tumora, adenopatija, aneurizmi i medijastinitisa).

Interes za mnoge procese u medijastinumu prof. dr Radoničić je dobio u zadnje vreme zbog porasta broja upalne etiologije i malignih oboljenja (primarnih i sekundarnih). On je imao veliko iskustvo i obilan materijal, tako da je bio vodeći stručnjak iz tog područja. U ovom referatu prikazao je vlastiti materijal koji obuhvata 63 slučajeva medijastinalnih tumora, a koji su bolovali u 34 slučaja od bronhalnog karcinoma, 7 od sarkoma, 2 od malignog granuloma, 1 od retrosternalne strume, 13 od aneurizme aorte i 1 od dermoidne ciste.

Do tada se dijagnostika isključivo bazirala na kliničkom pregledu i prikazane su razne metode i simptomi kao i sindromi za postavljanje konačne dijagnoze. To je bila čista klinika, koja je važila kao slavna tradicija pojedinih univerziteta.

Međutim, napretkom biokemijskih i radioloških dijagnostičkih metoda svuda se opaža tendencija uvođenja sve većeg broja tih pretraga, jer one sada zauzimaju važno mjesto u brzini i tačnosti postavljanja dijagnoze.

Referat završava izrekom "da se nikada ne smije zaboraviti da medicina nije samo znanost, nego i umjetnost".

U drugom referatu² dr J. Körbler, asistent na Medicinskom fakultetu u Zagrebu, prikazao je za nas mnogo zanimljiviji referat, jer obrađuje temu "Terapija inoperabilnih malignih tumora".

Pojam inoperabilnosti ovisi o više faktora i nije konstantan, najviše o vještini kirurga, o naravi tumora, o njegovoj histološkoj građi, a najviše o njegovom položaju.

Granice operabilnosti mogu se modernim pomagalima znatno proširiti. Upotreba *elektrokoagulacije* umjesto kirurškog noža npr. Carcinomi vulvae su bili praktički inoperabilni, dok se primjenom elektrokoagulacije može postići trajno izlječenje u preko 30% slučajeva.